

me pasitarnauja ir kai kurie dialektinio materializmo vulgarizacijos atgarsiai, kurių dar pasitaiko marksistinėje filosofinėje literatūroje. O juk su marksistine filosofija VFR susipažįstama pirmiausia iš VDR publikuojamų filosofinių veikalų. Kadangi juose iš tiesų kartais pasitaiko tam tikro schematizmo bei senosios, ikimarksinės materialistinės metodologijos aidai, tai suprantama, jog socialinį interesą neigti marksizmą turintis filosofas mielai priima aiškiai suvulgarintą dialektinio materializmo schemą, panaudodamas ją marksistinės filosofijos kritikai. VFR aš pirmą kartą taip betarpiškai ir aiškiai pajutau, kaip yra svarbu išsaugoti dialektinio materializmo metodologinį nuoseklumą.

Apskritai imant, marksizmas VFR nėra ignoruojamas. Apie jį užsimenama, su juo polemizuojama arba jam tuo ar kitu klausimu pritariama. Juo bando remtis tiek „kairieji radikalai“, tiek socialdemokratai.

Didelį dėmesį bei pagarbą K. Marksui ir jo mokslui teko pajusti lankantis seniausiam VFR mieste, prigludusiam prie pat Liuksemburgo sienos, Triere — K. Markso gimtinėje. Šiame mieste, Briuken gatvėje stoviniame name, 1818 metų gegu-

žės 5 d. gimė Karlas Marksas. Namas ilgą laiką stovėjo lyg ir užmirštas, jo žemutiniuose aukštuose buvo įsikūrusios paroduotuvėlės, ir tik 1928 m. balandžio 13 d. jį nupirko Vokietijos socialdemokratai, ir įkūrė čia muziejų. Tiesa, Hitlerio atėjimas į valdžią sutrukdė šią idėją visiškai realizuoti: muziejaus eksponatai buvo negailestingai naikinami, knygos deginamos, o pačiame name įsikūrė nacionalsocialistinio laikraščio „Nationalblatts“ redakcija ir spaustuvė. Tuoj po karo K. Markso namas buvo vėl paverstas muziejumi, renkami eksponatai. Šiuo metu namas, kuriame gimė K. Marksas,— tai ne tik muziejus: čia galima susipažinti su marksizmo pradininko gyvenimu ir veikla, čia įsikūrė K. Markso mokslo tyrimo teorinis centras (Fridricho Erberto fondo mokslo tiriamasis institutas, turintis specialią 25 000 knygų biblioteką). Be to, kiekvieną dešimtmetį K. Markso namą-muziejų aplanko per 100 000 lankytojų tiek iš kapitalistinių, tiek iš socialistinių kraštų. Norisi tikėti, kad VFR bus saugoma ir puoselėjama tradicinė krašto kultūra, kad tuo pačiu ir K. Markso namo-muziejaus, kaip ir jo teorinio palikimo, vertė vis didės.

J. Karosas

MOKSLAS KULTŪROS PROCESE

1979 m. lapkričio 29—30 d. Klaipėdoje įvyko respublikinė mokslinė konferencija „Mokslas kultūros procese“. Ją organizavo TSRS Filosofų draugijos Lietuvos skyriaus mokslinės-techninės revoliucijos filosofinių problemų sekcija bei Lietuvos Komunistų partijos Klaipėdos miesto komitetas.

Konferenciją atidarė TSRS Filosofų draugijos Lietuvos skyriaus MTR filosofinių problemų sekcijos pirmininkas prof. *J. Minkevičius*. Pirmąjį plenarinio posėdžio pranešimą „Klaipėda socialistinės kultūrinės revoliucijos keliu“ padarė LKP Klaipėdos MK pirmasis sekretorius *J. Gureckas*. Jis pabrėžė, kad socialistinės kultūrinės revoliucijos proceso metu Klaipėda tapo savitu kultūrinio centru. Šiandien Klaipėda neįsivaizduojama be mokslininkų, be intensyvios mokslinės-techninės veiklos.

MTR reikšmę žmonijos istorijoje, jos struktūrą ir keliamas visuomenei problemas

nagrinėjo prof. *J. Minkevičius*. Jo nuomone, MTR — daugialypis (gal net universalus) socialinis-kultūrinis reiškinys, darantis esminį poveikį visuomenei bei individui visose pagrindinėse būties ir veiklos srityse. Žmonės, kaip kultūros kūrėjai ir vartotojai, yra ne tik veikiami mokslo ir technikos pažangos, bet ir MTR rezultatų, prieštarigų jos padarinių. MTR kilo stichiškai. todėl iškilęs uždavinys remtis humanistinės kultūros kriterijais, pažaboti stichišką šios revoliucijos raidą. Ši problema gali būti formuluojama kaip makrosistemos „mokslas—technika—gamyba—gamta—visuomenė—žmogus“ harmonizavimas.

Prof. *A. Jacikevičius* (Klaipėda) nagrinėjo mokslinės ir meninės kūrybos psichologinių ryšių problemas. Jis pažymėjo, kad psichologija, nagrinėdama kūrybos procesų esmę bei ypatybes, tarp mokslinės ir meninės kūrybos atranda vis daugiau panašumų negu skirtumų. Didelį susidomėjimą

mą sukėlė Klaipėdos dramos teatro aktoriaus, respublikos nusipelnusio artisto *V. Paukštės* pranešimas „Intelektualinė tema ir jos meninio įkūnimo problema“. Pranešėjas nagrinėjo intelektualinės tradicijos raidą teatre bei kai kuriuos etikos klausimus.

Kitą dieną konferencijos darbas buvo tęsiamas sekcijoje.

Sekcijoje „Mokslas kaip socialinė-kultūrinė realija“ (vadovas doc. *A. Tytmonas*) buvo perskaityti 8 pranešimai. Doc. *A. Kvaraciejus* (Klaipėda) kalbėjo apie mokslą kaip kultūros fenomeną, apie mokslo funkcijas kultūros procese. Kauno politechnikos instituto Klaipėdos fakulteto IV kurso studentas *A. Garšva* nagrinėjo mokslo tyros atsiradimo prielaidas, jos konstituavimosi procesą. Inžinerinės inteligentijos kūrybinei charakteristikai buvo skirtas *V. Martinkaus* (Kaunas) pranešimas. Kai kuriuos kultūros ir mokslo santykio nušvietimo lietuvių klerikalinėje literatūroje aspektus kritiškai įvertino *A. Poška* (Kaunas). *V. Valevičius* (Vilnius) pranešimas „T. Kunas apie mokslškumo kriterijų“ buvo skirtas mokslo apibūdinimo bei jo sąryšio su kultūra klausimams. *D. Šakavičiūtė* (Kaunas) kalbėjo apie dorovės ir mokslo santykio problemas *L. Tolstojaus* pažiūrose. Lietuvos TSR mokslinių darbuotojų dinaminę-struktūrinę analizę pateikė doc. *V. Jakavičius* (Klaipėda). *A. Tytmonas* (Klaipėda) pranešime „Šiuolaikinis mokslas konformizmo apraiškų akivaizdoje“ nagrinėjo svarbias mokslo darbuotojų rengimo, jų profesinės etikos problemas.

Sekcijoje „Mokslo ir meno santykis kaip kompleksinė problema“ (vadovas doc. *J. Mureika*) buvo perskaityta 11 pranešimų.

Doc. *O. Kubiliūnienė* (Klaipėda) aptarė tikslųjų mokslų vaizdinių, teorijų estetines savybes ir estetinį suvokimą mokslinėje kūryboje, pabrėžė estetinio jausmo svarbą euristikoje. Mintinį eksperimentą mokslė ir mene analizavo doc. *V. Ruzgienė* (Klaipėda). Doc. *G.-M. Padolskienė* (Kaunas) aptarė mokslo ir meno santykio metodologines problemas, akcentavo dialektinio požiūrio svarbą aiškinant mokslo ir meno specifika.

Kai kuriuos mokslo ir meno santykio aspektų aiškinimo klausimus iškėlė *J. Litvinienė* (Klaipėda). Ji pabrėžė, kad negalima mokslo ir meno lyginimą apribotignoseologija.

I. Šiaulienė (Klaipėda) analizavo mokslo ir meno sąveikos problemą gamtotyryninkų refleksijoje.

Doc. *J. Mureika* (Vilnius), aptardamas visuomenės ir žmogaus estetinės kultūros skirtingus kriterijus, teigė, kad individo estetinės kultūros ugdymui būtinas ne tik tarpškas (teorinis), bet ir betarpškas emocinis kontaktas su estetinėmis vertybėmis, tiesioginis dalyvavimas estetinėje veikloje, kurią komplikuoja su MTR susiję socialiniai kultūriniai procesai.

J. Bružas (Klaipėda) kalbėjo apie muzikinės-atlikėjiškos interpretacijos „darbinę teoriją“ ir jos ryšį su moksliniu kultūrinu procesu.

Doc. *R. Gudelis* (Klaipėda) kėlė itin aktualų kompleksinių tyrimų chorinėje saviveikioje klausimą. Pranešėjas nurodė, kad specifinių meno saviveiklos problemų aiškinimas yra už menotyros ribų. Išsamesnė mokslinė analizė čia įmañoma tik kompleksiskai tiriant šias problemas.

Kompleksinio kultūros reiškiñių tyrinėjimo klausimą masinės šventės metu gvildeno ir doc. *L. Surginienė* (Klaipėda). Ji nurodė, kad tyrinėti švenčių kultūrą reikia keliais aspektais: idėjiniu-politiniu, psichologiniu-pedagoginiu ir kt.

Doc. *L. Dumbliauskaitė* (Klaipėda) aptarė mokslo ir meno integracijos problemą, nurodydama, kad besivystant mokslui ir technikai atsiranda naujos meno rūšys (meninė fotografija, kinas, televizija) ir žanrai, o menas skatina naujų mokslo šakų ir tyrimo krypčių atsiradimą.

Doc. *Z. Buožis* (Klaipėda) įvertino kai kuriuos mokslo pažangos poveikio teatro menui aspektus, teigė, jog MTR epochoje režisierius tampa dominuojančia teatro meno figūra.

Sekcijoje „Kultūra ir politikos kultūros srityje klausimai“ (vadovas doc. *V. Jakelaitis*) buvo aptarti 4 pranešimai. *V. Jakelaitis* (Klaipėda) nagrinėjo kai kuriuos mokslinės-techninės revoliucijos poveikio kultūros klubams aspektus, ragino jų darbuotojus kelti savo kvalifikaciją, išsilavinimą, pabrėžė aukštojo išsimokslinimo svarbą.

M. Riomerio pažiūras į Lietuvos kultūrą, jos problemas apžvelgė *A. Demenius* (Klaipėda). *G. Jatkonis* (Vilnius) kalbėjo apie ateizmą kaip dvasinės kultūros elementą, parodė nuomonės apie išskirtinio religijos ir bažnyčios vaidmens kultūros raidoje nepagrįstumą, atskleidė pozityvią

ateizmo reikšmę pasaulėžiūrai ir kultūrai. A. *Bučinsko* (Klaipėda) pranešimas „Lietuvos KP agrarinė politika kaip kaimo kultūrinės pažangos prielaida“ buvo skirtas svarbiems socialistinės kultūrinės revoliucijos aspektams — naujo žemdirbio tipo formavimosi klausimams.

Iš viso konferencijoje buvo perskaityta 27 pranešimai. Taip pat parengtos ir iš-

leistos jų tezės¹. Tai buvo reikšmingas ne tik uostamiesčio, bet ir respublikos mokslo ir kultūros įvykis, paskatinęs įvairių sričių specialistų — filosofų, psichologų, menininkų, pedagogų — kūrybinį bendradarbiavimą, suintensyvinęs kompleksinį kultūros reiškinių tyrimą.

J. Mureika, V. Valevičius

¹ Žr. *Mokslas kultūros procese.* — Klaipėda, 1979.